

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗА ВІЛЬНИМ ВИБОРОМ СТУДЕНТІВ

«Раціональне природокористування»

*Освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів
Спеціальність 7.05030101 Розробка родовищ та видобування
корисних копалин*

В и д а н н я   о ф і ц і й н е

Дніпропетровськ
Державний ВНЗ «НГУ»
2012

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
за вільним вибором студентів

«Рациональне природокористування»

Галузь знань – 0503 Розробка корисних копалин
Освітньо-кваліфікаційний рівень - спеціаліст
Кваліфікація - 2147.2 Гірничий інженер

ПОГОДЖЕНО

Голова методичної комісії
Державного ВНЗ «НГУ» за
напрямом 6.050301 Гірництво

_____ В.І. Бондаренко

" ___ " _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

_____ П.І. Пілов

" ___ " _____ 20__ р.

ПОГОДЖЕНО

Директор науково-методичного
центру НГУ

_____ В.О. Салов

" ___ " _____ 20__ р.

Керівник розробки

_____ І.Л. Гуменик

" ___ " _____ 20__ р.

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО
Кафедрою відкритих гірничих робіт

2 ВВЕДЕНО
вперше

3 РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ
Гуменик Ілля Львович, завідувач кафедри відкритих гірничих робіт

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований та розповсюджений без дозволу Національного гірничого університету.

Вступ

Цей стандарт є складовою стандартів вищої освіти Національного гірничого університету.

Програма вибіркової дисципліни студентами “Раціональне природокористування” конкретизує освітньо-професійну програму вищої освіти за напрямом 050301 “Гірництво” для спеціальності 7(8).05030101 “Розробка родовищ корисних копалин” (спеціалізація “Відкрита розробка родовищ”).

Дана програма є складовою частиною навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст та системи стандартів вищого навчального закладу. Вона визначає зміст навчання з дисципліни, встановлює обсяг та рівень засвоєння знань за видами навчальних занять та самостійної роботи згідно вимогам освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів.

Дисципліна “ Раціональне природокористування” є складовою частиною методичного забезпечення проектування кар’єрів. Її засвоєння потребує глибоких знань, творчого підходу, використання технічних, природознавчих і економічних наук.

Програма навчальної дисципліни – документ, який складається на підставі варіативної освітньо-професійних програм підготовки (ОПП) спеціалістів напряму 6.050301 Гірництво.

Програма визначає компетенції та відповідні змістові модулі, що підлягають засвоєнню спеціалістами зі спеціалізації «Відкрита розробка родовищ».

1. Галузь використання

Стандарт поширюється на кафедри НГУ, що ведуть викладання дисципліни «Раціональне природокористування».

Стандарт встановлює:

- компетенції, що має опанувати спеціаліст, який навчається на базі ОПП спеціаліста;
- перелік змістових модулів, що опосередковує освітні та професійні компетенції;
- розподіл навчального матеріалу за видами занять;
- позначення одиниць фізичних величин;
- форму підсумкового контролю;
- відповідальність за якість освітньої та професійної підготовки;
- інформаційно-методичне забезпечення навчальної дисципліни;
- вимоги до засобів діагностики.

Стандарт придатний для цілей сертифікації фахівців та атестації випускників вищих навчальних закладів.

2. Нормативні посилання

2.1. Закон України «Про вищу освіту».

2.2. Освітньо-професійна програма вищої освіти підготовки бакалаврів та молодших спеціалістів за напрямом 6.050301 Гірництво.

2.3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.07.2009 642. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента.

2.4. СВО НГУ НМЗ-05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 138 с.

3. Базові дисципліни

Вища математика; Фізика; Хімія; Інформатика та програмування; Нарисна геометрія та інженерна графіка; Опір матеріалів; Основи гірничого виробництва; Механіка гірських порід; Геологія; Основи екології; Основи охорони праці; Економіка галузі; Технологія розробки родовищ корисних копалин.

4. Дисципліни, що забезпечуються

Забезпечуються дисципліни ОПП освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст:

- Проектування гірничого виробництва;
- Організація та планування гірничих робіт;
- Дипломування;

5. Обсяг дисципліни

Загальний обсяг – 108 академічні години (3 кредити ECTS)

Лекції – 28 академічні години.

Практичні заняття – 14 академічні години

Самостійна робота – 66 академічні години

6. Компетенції, що набуваються, та зміст дисципліни

№	Компетенції (з використанням матеріалу змістовного модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі
1	<p>Аналізувати та володіти знаннями щодо становища комплексного використання мінеральної сировини при освоєнні родовищ корисних копалин в світі та в Україні. Розуміти суть комплексного використання мінеральної сировини.</p> <p>Опанувати концепцію переорієнтування розвитку мінерально-сировинної бази України на використання супутніх корисних копалин (СКК), а саме – кількісну та якісну мету, а також основні принципи оптимізації освоєння мінерально-сировинної бази гірничопромислового регіону.</p> <p>Засвоїти основні положення систематизації покладів супутніх корисних копалин з умов розробки їх відкритим способом.</p>	<p style="text-align: center;">Лекції</p> <p>1. Становище комплексного використання мінеральної сировини при освоєнні родовищ корисних копалин в світі та в Україні</p> <p>2. Суть комплексного використання мінеральної сировини.</p> <p>3. Концепція переорієнтування розвитку мінерально-сировинної бази України на використання супутніх корисних копалин (СКК)</p> <p>4. Систематизація покладів СКК по умовах розробки</p>
2	<p>Володіти методикою розрахунків параметрів технологій селективної розробки покладів СКК різним гірничо-транспортним обладнанням, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - технікою циклічної дії - технікою безперервної дії; - мобільним обладнанням (бульдозери, навантажувачі та скрепери); - циклічно-потоковою технікою. <p>Визначати ефективну технологію селективної розробки покладів СКК в залежності від їх потужності, місця розташування та групи складності по умовам залягання.</p>	<p>5. Технологія селективної розробки покладів СКК технікою циклічної дії</p> <p>6 Технологія селективної розробки покладів СКК технікою безперервної дії</p> <p>7. Технологія селективної розробки покладів СКК мобільним обладнанням.</p> <p>8. Вибір раціональної технології селективної розробки покладів СКК в залежності від гірничо-геологічних умов їх залягання.</p>
3	<p>Обирати необхідні нормативи для вибору гірничо-транспортного обладнання та розрахунку технологічних схем селективної розробки покладів СКК в залежності від гірничотехнічних умов розробки родовищ</p>	<p style="text-align: center;">Практичні заняття</p> <p>1. Рішення задач по вибору необхідного виймально-навантажувального обладнання для селективної розробки СКК в залежності від умов її залягання.</p>

7. Індивідуальне завдання

До заліку допускаються студенти, які виконали індивідуальне завдання «Раціональне природокористування». Виконання індивідуального завдання здійснюється відповідно до методичних вказівок 13.6.

Загальні вимоги, що забезпечують максимальну оцінку виконання індивідуального завдання:

- ♦ правильність рішень;
- ♦ повнота структури розрахунків (постановка задачі, розрахункова схема, рішення, оцінка рішення);

- ♦ грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- ♦ оформлення відповідно до чинних стандартів;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації;
- ♦ самостійність виконання (діагностується під час захисту).

8. Позначення фізичних величин

$Q_{рік}$ - річна продуктивність, м ³ /рік;	Q_k – потреба в сировині, т/рік;
ρ – щільність, т/м ³ ;	β – кут укошу борта ТР, град;
H – висота уступу, м;	α – кут укошу уступу ТР, град;
l – відстань транспортування, км;	φ – кут укошу відвала, град;
R – радіус, м;	K_u – коефіцієнт використання екскаватора;
t – час руху, хв;	K_n – коефіцієнт наповнення ковша;
V – швидкість руху, км/год;	K_p – коефіцієнт розпушення породи.
L – довжина ТР, м;	
B – ширина ТР, м;	

9. Форма підсумкового контролю

Нормативна форма підсумкового контролю – залік. Підсумковий контроль здійснюється як оцінювання рівня сформованості компетенцій, що визначені у даному стандарті.

Самостійна робота з підготовки до контрольних заходів здійснюється за методичними вказівками 13.6.

Інформаційне забезпечення дисципліни – джерела 13.1, 13.2, 13.3, 13.4 та 13,5.

10. Вимоги до інформаційно-методичного забезпечення дисципліни

Зміст інформаційного забезпечення має відповідати програмі дисципліни в повному обсязі.

Методичне забезпечення повинно відповідати стандарту вищої освіти Національного гірничого університету «СВО НГУ ПД-10. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2010».

Викладач повинен забезпечити вільний доступ студента до матеріалів інформаційно-методичного забезпечення дисципліни.

11. Вимоги до засобів діагностики

Засоби діагностики рівня сформованості компетенцій для проведення екзамену мають бути подані у вигляді ситуаційних завдань.

Оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється через коефіцієнт засвоєння:

$$K_3 = N/P,$$

де N - правильно виконані істотні операції рішення (відповіді),

P – загальна кількість визначених істотних операцій.

Критерії визначення оцінок:

“відмінно” -	$K_3 > 0,9$;
“добре” -	$K_3 = 0,8...0,9$;
“задовільно” -	$K_3 = 0,7...0,8$;
“незадовільно” -	$K_3 < 0,7$.

При остаточній оцінці результатів виконання завдання необхідно враховувати здатність студента:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях;
- інтерпретувати схеми, графіки, діаграми;
- аналізувати і оцінювати факти, події та прогнозувати очікувані результати від прийнятих рішень;
- викладати матеріал на папері логічно, послідовно, з дотриманням вимог чинних стандартів.

12. Рекомендована література

13.1. Наукові основи раціонального природокористування при відкритій розробці родовищ [Текст]: моногр. / Г.Г. Півняк, І.Л. Гуменик, К. Дребенштедт, А.І. Панасенко. – Д.: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2011. – 568 с. – Рос. мовою.

13.2. Гуменик, І.Л. Классификация техногенных формирований при открытых горных работах [Текст] / И.Л. Гуменик, А.С. Матвеев, А.И. Панасенко // Горный журнал. – 1988. – № 12. – С. 53-56.

13.3. Трубецькой, К.Н. Малоотходные и ресурсосберегающие технологии при открытой разработке месторождений [Текст] / К.Н. Трубецькой, А.Г. Шапарь. – М.: Недра, 1993. – 272 с.

13.4. Гуменик, І.Л. Концепция переориентации минерально-сырьевой базы Украины на попутные полезные ископаемые [Текст] / И.Л. Гуменик // Уголь Украины. – 1994. – № 4. – С. 23-25.

13.5. Бака, М.Т. Екологія гірничого виробництва [Текст]: Навчальний посібник / М.Т. Бака, І.Л. Гуменик, В.С. Редчиць – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 307 с.

13.6. Раціональне природокористування. [Текст] Методичні вказівки до виконання самостійних робіт з дисципліни студентами напряму підготовки 7.050301 / І.Л. Гуменик, П.В. Семеній. – Д.: ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2012. – 37.

13. Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення

Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення несе завідувач кафедри.